

Uusia näkökulmia itämerensuomeen

Facing Finnic. Some challenges to historical and contact linguistics. Ed. by JOHANNA LAAKSO. (Papers from a symposium held in Tartu, Estonia, August 8th, 2000.) Castrenianumin toimitteita 59. Finno-Ugrian Society – Department of Finno-Ugrian Studies of the University of Helsinki. Helsinki 2000. 234 s.

Taannoiseen yhdeksänteen kansainväliseen fennougristikongressiin sisältyi joukko teemasymposiumeja; yksi niistä oli itämerensuomalaisiin kieliin keskittyvä *Facing Finnic*, jonka esitelmät julkaistiin samassa yhteydessä Johanna Laakson toimittamana artikkelikokoelmana. Kirjan 12 artikkelista kymmenen on kirjoitettu englanniksi ja kaksi saksaksi. Takakansitekstin mukaan kirjalla pyritään kiinnittämään kielentutkijoiden huomio itämerensuomalaisten kielten tähänastiseen tutkimusperinteeseen ja ims. kielten tarjoamiin kielentutkimuksen näköaloihin. Teoksen esipuheessa Laakso pahoittelee, että itämerensuomalaisten kielten tutkimus on nuogrammaattisen perinteen jälkeen keskittynyt lähes yksinomaisesti suomen ja viron tutkimukseen; nykytutkijat tuntevat monipuolisesti yleisen kielitieteen nykysuuntauksia, mutta heidän kiinnostuksensa muita sukukieliä kohtaan on vähäistä. *Facing Finnicin* keskeisenä tavoitteena on saattaa puhujamääriltään pienimmät ims. kielet myös nyky-

aikaisen ja lähestymistavoiltaan monipuolisemman kielentutkimuksen kiinnostuksen kohteiksi.

Kirjan artikkelit muodostavat varsin heterogeenisen kokonaisuuden ja ne ovat aakkosjärjestyksessä kirjoittajien nimien mukaan. Tarkastelen niitä kuitenkin perinteistä kielioppien esitystapaa seurailten; luontevinta on aloittaa kantasuomen konsonantistosta. Petri Kallio luo katsauksen Lauri Postin (1953) maineikkaaseen tutkimukseen, jossa varhaiskantasuomesta myöhäiskantasuomeen johtaneet konsonantismien muuttokset selitetään pääosin muinaiseksi germaaniseksi superstraattivaikutukseksi. Kallio päivittää Postin ajatukset kerrassaan perusteellisesti. Hän käy läpi Postin artikkelin teesi teesiltä ja päättyy varsin erilaiseen käsitykseen myöhäiskantasuomen synnystä. Merkittävä ero Postin ja Kallion välillä on, että Posti ei aikanaan ottanut huomioon mahdollisia kantasuomen ja esi-germaanin kontakteja saati muinaista koilliseurooppalaista kieltä X, jonka substraattivaikutus on voinut johtaa rinnakkaiskehityksiin sekä Itämeren alueella puhutuissa uralilaisissa että indoeurooppalaisissa kielimuodoissa. Useimmat Postin germaanivaikutukseksi kuvaamat kantasuomen muutokset Kallio selittää kuitenkin typologisesti tavallisiksi äännevuokseiksi, jollaisiin ei periaatteessa tarvita ulkoisia ärsykeitä. Postin teorian suurimpana puutteena Kallio pitää sitä, että kantagermaanin (ja kantabaltin) puhujilla ei näy olleen lainkaan ongelmia kantasuomen vokalismin hallitsemisessa, vaikka konsonantismien katsotaan muuttuneen oppimisvirheiden takia vallankumouksellisesti. Kallio antaa kuitenkin arvoa Postille, joka oli aikaansa edellä, kun hän puoli vuosisataa sitten rohkeni pitää em. kaltaista foneettista superstraattia ylipäätään mahdollisena kielihistoriallisena ilmiönä.

Itämerensuomalaisten kielten vokaaliston muuttumattomuus ja äännevuokseiden säännöllisyys joutuvat uuteen valoon Johanna Laakson ja Karl Pajusalun artikkeleissa; ims. kielten erilliskehityksen aikana tapahtuneita jälkitavujen vokaalien muutoksia on vaikea yrittää selittää pelkillä mekaanisilla, kielen ilmaisufunktioista piittaamattomilla äännevuokseilla. Erityisesti Laakso korostaa nuogrammaattisen äännehistorian ja historiallisen suffiksiformologian kuvauksen epäsuhtaa. Klassisissa äännehistorioissa tieto kielen morfologiasta ja sen menneisyydestä kuvataan vain sirpaleisina yksittäistapauksina, jotka peittyvät fonologislähtöisen kysymyksenasettelun alle. Morfologiseen tarkemmin ottaen analogiseen – selittämiseen on turvauduttu lähinnä vain ”poikkeuksellisia äännevuokseja” selittäessä. Suffiksaalisen morfologian kuvauksissa analogisten yhteyksien tunnistaminen ja tunnistaminen on kuitenkin yhtä tärkeää kuin äännelakien löytäminen. Hyvä esimerkki on Laakson mainitsema lyydin illatiivin ja passiivin päätteiden sekä yksikön 3. persoonan possessiivisuffiksina esiintyvä *-i* (<< **-hen*), jonka synnylle on vaikea antaa foneettista selitystä. Analogisia selitysmalleja löytyy useita, mutta nekin tuntuvat yksinään riittämättömiltä; ilmiön kompleksisuus kasvaa entisestään, kun huomioidaan lyydin historiallinen asema karjalan ja vepsän sekamuotona.

Kuvaava on myös esimerkki jälkitavujen **ü*:stä pohjoisvirossa: toisessa tavussa se on usein muuttunut *i*:ksi (*käbi* < **käpiü*), mutta esimerkiksi säännölliseen taivutukseen kuuluvina partisiippien päätteinä (*-nud* ja *-tud*) on yksinkertaisesti funktionaalista käyttää yhtenäisiä päätteitä sen sijaan, että vokaalisoinnun menettäneessä kielessä olisi äännelailliset variantit *-nud* ~ **-nid* ja *-tud* ~ **-tid* (esim. *toonud* ja **söönid* pro *söönud*). *käbi*¹- ja *söönud*-muotojen produktiivisuus ei voisi juuri enempää erota, ja näiden tyyppien väliin jää

pitkä enemmän tai vähemmän produktiivisten sanamuodostuskeinojen jatku-
mo ja sen kanssa osittain korreloiva **ü* > *i/u*-kehitys. Samantyyppisen kuvan
saa myös Pajusalun tarkastelemasta eteläisten ims. kielten jälkitavujen vo-
kaalien avartumisesta, jota Laaksokin ns. *a*-monikon osalta sivuaa. Laakso
odottaakin tulevalta kielihistorialliselta tutkimukselta fonologisen ja morfo-
logisen näkökulman järjestelmällistä yhdistämistä. Tätä toivetta ei tietenkään
ole aivan helppo täyttää. Näyttää selvältä, että morfologis-funktionaalista nä-
kökulmaa on sitä vaikeampi hyödyntää, mitä kaukaisempaa menneisyyttä
halutaan selvittää. Sillä, mikä näyttää hyvin soveltuvan Laakson ja Pajusalun
murre tutkimuksiin, ei välttämättä voi parannella Postin ja Kallion varhais-
kantasuomitutkimuksia.

Äänne- ja muotohistoriallista tutkimusta uudistetaan myös Eino Koposen
ims. *ihmisen* etymologiaa selvittelevässä artikkelissa. Vanhastaan lähinnä mord-
van 'vierasta' merkitsevään *inže*-sanaan yhdistetty *ihminen* esiintyy yksin suo-
messsa muodoissa *ihminen*, *im(m)einen*; Agricolan *inhiminen*, *inheminen*, *in-
ihminen*. Ganander mainitsee muodot *ihmeno*, *imehninen*, *imehno*, *imeno*, *ineh-
mino* ja Lönnrot variantit *imehinen*, *inehminen*, *inehmo*; muissa kielissä tava-
taan muun muassa viron *inimene* ja *inemine*. Koponen lähtee ratkaisemaan *ih-
misen* arvoitusta semanttisesti identtisestä kaakkoismurteidemme *ilmisestä*
(inkeroisen *ilmihin*), jolla on äänteellisestikin tarkka vastine saamessa (lpN
älmäs); molempien yhteys ilmaan (lpN *äl' bme* 'taivas') on ilmeinen. Kiin-
nostavasti saamesta löytyy myös ims. (*)*imeh(inen)*-muotojen vastineet, ad-
jektiivit *âmäs* '(be)fremd(end), merkwürdig' ja sen resiprokaalinen monikko-
johdos *äbmäsäžžäk* 'Fremdlinge zu einander', "vieraakset"; vrt. *vielljäžžäk*
'veljekset'.

Mutkikkaasti, mutta kiinnostavasti Koponen perustelee kantansa, jonka mu-
kaan varhaiskantasuomessa on ollut käsitepari *ilmiset* (~ *ilmoit*), "meikäläi-
set", "das richtige Volk, dem man wohlwollend gegenübersteht" ja muut, *ime-
hiset*, "das fremde Volk, dem man nicht wohlwollend gegenübersteht". Näi-
den sanojen semanttisesta yhteenlankeamisesta, erilaisten johdosvarianttien
kontaminaatioista sekä niiden sisäisestä dissimiloitumisesta on syntynyt koko
nykyinen ims. ihmisenimitysten kirjo. Koposen selitysmalli on niin mukaan-
satempaava, että on hienoinen pettymys, kun hän vasta artikkelinsa loppuri-
veillä mainitsee lakonisesti, että Jorma Koivulehto on hiljattain esittänyt *ih-
miselle* muinaisen indoeurooppalaisen etymologian ja Kari Liukkonen siitä
poikkeavan balttilaisetytymologian. Koponen torjuu molemmat selitykset thom-
senilaisina yrityksinä löytää kaikille arvoituksellisille ims. sanoille indoeu-
rooppalainen lainanantaja; hänelle itselleen *ihminen* edustaa kielen kykyä luoda
itsestään uusia, opaakkeja sanavartaloita.

Riho Grünthalin katsaus ims. kielten tyypologiseen luokitteluun on aiheel-
linen kommentti usein toistettuun väitteeseen, että yleensä agglutinoiviksi
katsotuista suomalais-ugrilaisista kielistä läntisimmät (saame, viro ja liivi) ovat
oikeastaan fusionaalisia eivätkä enää agglutinoivia. Grünthal tarkastelee ims.
kielistä annettuja määritelmiä ja niiden suhdetta siihen, mitä agglutinoivalla ja
fusionaalisella yleensä tarkoitetaan. Erityisesti viroon keskittyessään Grünthal
kyseenalaistaa sen fusionaalisuuden: vaikka viron yksikön nominatiivin ja ge-
netiivin ero tehdään – kun tehdään – aina pelkällä vartalonmuunnoksella, muut

¹ Itämerensuomalaisten kielten **käpi* on perinteisten etymologisten oletusten nojalla mui-
nainen johdos, jonka kantasanasta ei ole varmaa tietoa (ks. Laakso mas. 128).

fusionaaliseksi luonnehditut sijamuodot (yks. part., yks. ill., mon. part.) ovat
fusionaalisia vain tietyissä muotoryhmissä, ja muissa sijoissa tavattava varta-
loallomorfia on jo selvästi leksikaalinen eikä kieliopillinen ilmiö. Vaikka kaik-
ki tämä vähentää puhdasta agglutinaatiota, se ei automaattisesti tee kielestä
fusionaalista. Sijamuotojen fusionaalisuus näkyy toki selvästi yleisimmissä
sanoissa ja sijoissa; on silti syytä muistaa, että virossa on (yksikön) kymme-
nestä (monikon) kahteentoista säännöllisesti agglutinaatiolla muodostettavaa
sijaa, jotka tuskin ovat lähitulevaisuudessa fusionaalisia. Grünthal osoittaa, että
fusionaalisen ja agglutinoivan ero on kaikkea muuta kuin selvä dikotomia ja
toteaa, että luettelo viron ja liivin fusionaalisista piirteistä jäisi paljon lyhem-
mäksi kuin ei-fusionaalisten piirteiden luettelo. Liivi jää artikkelissa vähem-
mälle huomiolle, mutta lienee selvää, että esimerkiksi agglutinoivien sijojen
vähäisyys tekee siitä vähemmän agglutinoivan, ts. viroa fusionaalisemman.

Nina Zajceva esittää lyhyen katsauksen vepsän murteiden verbitaivutuk-
sen morfologiseen variaatioon. Vanhakantaisessa etelävepsässä monikon kol-
mannen persoonan verbitaivutus muistuttaa suomea (*tuleba* 'tulevat', *tuliba*
'tulivat'), kun taas karjalan naapurina puhuttavissa pohjoismurteissa käyte-
tään ns. passiivimuotoa (*Lähtäze lapsed* – 'lapset lähtevät', – *d'od he*
kiülläks nene akeižed 'naiset joivat kyllikseen'). Keskivepsässä preensmuo-
to viittaa pohjoiseen (*tuudas niičed* – 'neidot tulevat'), mutta preteriti ete-
lään (*tuliba* – *prihadki* 'tulivat pojatkin'). Erityistä huomiota saa aiemmin
lähies tuntemattomaksi jäänyt keskivepsän itäryhmä, jonka kahdella alamur-
teella on kompleksisia yhteyksiä niin etelä- ja pohjoismurteisiin kuin keski-
vepsän länsimurteisiin. – Varsinkin vepsän murteiden ja alamurteiden si-
jainnista ja keskinäisistä suhteista olisi toivonut visuaalista esitystä; koko kir-
jan ainoa kartta on sen ims. kielialuetta kuvaava kansikuva.

Yleisitämerensuomalaista morfosyntaksia ja sen historiaa hahmottelee
Cornelius Hasselblatt, joka pyrkii suomen *antaa-*, *auttaa-*, *löytää-*, *odottaa-*
ja *ottaa-*verbien ja niiden (etymologisten) vastineiden argumenttien merkin-
tää tarkastelemalla löytämään vihjeitä niiden menneisyydestä ja kehityssuun-
nista. Osa tuloksista on hieman erikoisintuituisia: se, että *antaa-*verbin vas-
taanottaja merkitään koillisimmassa ims. kielimuodoissa adessiivin ja allatii-
vin yhteensulaumana käytetyllä *l*-sijalla, on Hasselblattin mukaan osoitus jon-
kinlaisen datiiiviksi luonnehdittavan sijamuodon synnystä. Vähemmän häm-
mästyttävä on johtopäätöksissä esitetty havainto, että kaikissa ims. kielissä
kielteisen verbin objekti on partitiivimuodossa.

Harvinaislaatusempaa ims. kielten tutkimusta edustaa Hannele Forsber-
gin esitys itämerensuomalaisten kielten ns. potentiaalista ja ennen kaikkea
sen semantiikasta. Väitöskirjansa (1998) hengessä Forsberg korostaa painok-
kaasti, että potentiaalilla on puhutuissa ims. kielimuodoissa monia muitakin
funktioita kuin suomen kirjakielessä hallitseva episteemisen mahdollisuuden
ilmaiseminen. Pääasiassa suomen itämurteissa, karjalassa, lyydissä ja vepsäs-
sä tavattavan potentiaalinen monet funktiot jäävät kuitenkin lause-esimerkkien
vähäisyyden takia hämäräksi, vaikka kirjoittaja viittaa toistuvasti tutkimusai-
neistoonsa², josta hänen mukaansa ilmenevät potentiaalinen merkityksenkehii-
tyksen eri vaiheet ja tarve myös etäsukukielten **ne*-modusten menneisyyden
uudelleenarviointiin. Kiinnostavaa, mutta ylimalkaisesti "alistaviksi merki-
tyksiksi" (*subordinating senses*) luonnehdittua potentiaalinen käyttöä esiintyy
muun muassa karjalan ja vepsän konditionaalilauseissa sekä viron murteiden
alisteisissa kysymyslauseissa; tällaisen merkityksen katoamisen Forsberg yh-

distää alistussuhteita ilmaisevien konjunktioiden kehittymiseen.

Krista Ojutkankaan ja Helka Riionheimon tutkimuskohteena ovat suomen ja viron erot ja yhtäläisyydet. Ojutkangas tarkastelee artikkelissaan *käsi*-sanan sisäpaikallissijamuotojen kieliopillistumista uusiksi omistussuhteiden ilmaisimiksi; viron yksikkömuotoja (*käes, käest, kätte*) vastaavat suomessa yleensä monikolliset *käsissä, käsistä, käsiin* ja vanhemmassa kirjakelellä esiintyvät yksikön muodot. Virossa *kädellä* on kuitenkin huomattavasti kieliopillisempia tehtäviä kuin suomessa: viron adessiivin yleinen habitiivinen merkitys on kasvanut lokaalisuuden ja staattisen habitiivisuuden kustannuksella, mikä on luonut kieleen ”funktionaalisen aukon”, jota *käsi* ikään kuin paikkaa ja on usein erottamaton, postpositioksi kieliopillistunut osa omistusrakennetta. Suomen ja viron *käsi*-rakenteiden vertailu paljastaa oivallisesti viron rakenteiden alkuperän; yhteinen ydin näyttää olevan ihmisen konkreettinen suhde käsin kosketeltavaan, aineelliseen kappaleeseen. Yleisiä pääverbejä vaikuttavat olevan antamis- ja liikuttamisverbit, mille Ojutkangas esittää kiinnostavan paralleelin lasten kielenomaksunnasta; ensimmäisissä omistamisen ilmauksissa on tyyppisesti kyse dynaamisesta ihmisten välisestä haltuunottamisesta ja -antamisesta, ei niinkään staattisesta omistamisesta. Viron *käsi*-ilmaukset ovat laajenneet kauas alkuperäisen merkityksen ulkopuolelle: pääverbeinä esiintyy myös puheaktiverbejä ja kognitiivisia verbejä, voidaan puhua jopa koiran tai laineen *käes* olemisesta, ja hallussa (myös sm. *käsissä, käsistä, käsiin*-ilmauksissa) voi olla myös tiedon tai taidon kaltainen abstrakti ominaisuus.

Riionheimon tutkimuksen kohteena on Virossa asuvien inkerinsuomalaisen äidinkielen virolaistuminen; ihanteellisen selvärajainen tutkimus käsittelee virolaisen *si*-imperfektin lainautumista inkerinsuomen verbitaivutukseen. Potentiaalisia syitä lainautumiseen on useita: viron kielen sosiaalisesti hallitseva asema, *si*-imperfektin läpinäkyvyys ja funktionaalisuus, suomen ja viron läheisyys sekä suomen kielen taitojen heikkeneminen. On myös kognitiivisesti vaivattomampaa, kun sama taivutusmalli riittää kahden kielen muotojen prosessoimiseen; merkittävänä tekijänä voi niin ikään pitää kielensisäistä motivaatiota, suomen supistumaverbien taivutuksen antamaa mallia. Ilmeiseltä näyttää, että pelkkä ulkoinen vaikutus ei olisikaan riittänyt uuden imperfektin omaksuamiseen: monikon *i*-tunnus aiheuttaa inkerinsuomessa yhtä paljon vartalovokaalin vaihtelua kuin *i*-imperfekti, mutta kielensisäisen mallin puuttuessa inkerinsuomeen ei ole tarttunut *si*-imperfektiin rinnastettava virolaisuudennos, *de*-monikko. — Huomattakoon, että opaakimmat (fusionaalisemmat) taivutusmallit syrjäyttäneet *si*-imperfekti ja *de*-monikko tukevat erinomaisesti Grünthalin ajatuksia viroa yhä hallitsevasta agglutinaatiosta.

Kirjan asenteellisinta antia ovat Anneli Sarhimaan katsaus karjalaan ja sen tutkimukseen sekä Bernhard Wälchlin esitys liivin asemasta ims. kielen tutkimuksessa. Sarhimaa tukeutuu kirjoituksessaan taannoiseen väitöskirjatutkimukseensa, tarkemmin ottaen kaksikielisten karjalaisten venäjänsekäiseen karjalaan ja venäläisyyksasteiltään eroavien koodien erotteluun. Perinteistä karjalaa (*Traditional Karelian*) venäläisemmät kielimuodot ovat hänen jaottelus-

saan uuskarjala (*Neo-Karelian*), sitä venäläisempi venäjänkarjala (*Russian-Karelian*) ja venäläisimpänä ns. *Karussian*. Suhteellisen selväpiirteisistä määritelmistään huolimatta näiden koodien työnjakoa himmentää tieto, että kaikki tutkimusaineiston haastatellut käyttävät puheessaan vähintään kolmea neljästä koodista. Sarhimaa itse kuitenkin pitää variaatiota mm. pragmaattisten funktioiden erottamiskeinona sekä merkinä karjalaisten kielellisestä rikkaudesta.

Lukija valpastuu artikkelin loppupuolella, jossa Sarhimaa esittää neljä poleemisiksi arvioimaansa teesiä karjalan ja muiden pienempien ims. kielten tutkimuksesta. Hän aloittaa korostamalla, ettei hän tuomitse kategorisesti kaikkea aiempaa tutkimusta eikä halua nimetä yhtään nimenomaista tutkimusta kyseenalaistamansa tutkimusperinteen edustajaksi. Tämä olisi ehkä ollut kuitenkin korrektaa, sillä syytökset ovat melko voimakkaita: viime vuosikymmeninä Suomessa julkaistujen karjalankielisten tekstien toimittajia syytetään kielen variaation ja venäläisyyksien ”tarkastamisesta” ja ”korjaamisesta” (lainausmerkit Sarhimaalta), ja suuri osa suomalaisesta Karjalan ja karjalan kielen tutkimuksesta on kirjoittajan mukaan viime aikoihin asti ollut Akateemisen Karjala-Seuran heimohengen ja Suur-Suomi-ajattelun perintöä. Sarhimaa on jäänyt kaipaamaan erityisesti karjalan kielen variaation huomioon ottavaa tutkimusta; tähänastisessa tutkimuksessa karjalaa on hänen mukaansa kohdeltu suomen kielen menneisyyden tutkimuksen apuvälineenä karjalan diakronisesta ja synkronisesta variaatiosta välittämättä. Sarhimaan toiveeseen pienempien ims. kielten uudesta, tasokkaasta ja ymmärrettävästä tutkimuksesta on helppo yhtyä, mutta suomalaiselle kielentutkijayhteisölle suunnatut nuhteet ja ohjeet olisi ollut aiheellisempaa esittää jossakin muualla kuin kansainvälisessä kirjassa, jolla ims. kielet halutaan saada yleislingvistikin kiinnostavaksi tutkimuskohteeksi.

Polemiikka sisältyy myös Wälchlin artikkeliin, jossa kyseenalaistetaan suomen kielen ylivalta ims. kielten edustajana yleisessä ja erityisesti tyologisessa kielentutkimuksessa. Wälchli paheksuu sitä, että esimerkiksi liivin kieltä ei pidetä kyllin arvokkaana tutkimuskohteena, vaikka sen areaalinen asema Itämeren kielten joukossa on monella tapaa kiinnostava.³ Wälchlin sinänsä kiinnostava esitys muutamista liivin syntaksin erityispiirteistä jää hieman hajanaiseksi; on myös kummastuttavaa, että liiviläisten lause-esimerkkien alkuperää ei mainita kertaakaan. Vaikka kirjoittaja vaikuttaa tuntevan liivin ja latvian erot ja yhtäläisyydet paremmin kuin moni muu ims. kielen tutkija, liivin sukukielen historiaa esittelee epätavallisesti: mm. suomen, viron ja unkarin sijaitaivutuksesta Wälchli toteaa ehdotetun – ikään kuin yhtenä näkemyksenä –, että ainakin jotkin näiden kielten sijoista ovat myöhäsyntyisiä ja että suomalais-ugrilaisessa kantakielessä on voinut olla pienimuotoisempi sijajärjestelmä. Yksi hänen tarkastelemistaan ilmiöistä on Ojutkankaan artikkeliin liittyvä *käsi*-sanan (liivin *ke'jz*) kieliopillinen käyttö, mutta Wälchli katsoo vain virolais-liiviläistä ”kysyä jkn kädestä”-rakennetta kiinnittämättä huomiota *käsi*-sanan muuhun, myös suomessa tavattavaan kieliopilliseen käyttöön. Koska samanlaisia ilmauksia käytetään myös mordvassa, kirjoittaja arvelee, että itämerensuomalaisissa kielissä (kantasuomessa?) on voinut alun perin esiintyä rinnakkaiset tyypit ”kysyä jkn kädestä” ja ”kysyä jkltä”. Ojutkangas sen

² Ims. potentiaalin tekstipohjaisena aineistona on Forsbergin väitöskirjatutkimuksen suomenkielinen aineisto sekä alaviitteessä (s. 15) mainittu noin 700 karjalan potentiaalimuodon aineisto, josta Forsberg esittää vain esimerkin *kun šoan rubl' oa andanet him mie l'ähen*; potentiaalilla on tässä hänen mukaansa ns. alistava merkitys.

³ Wälchli valitsee (s. 211), ettei hän tiedä liiviä käsitellyn yhdessäkään tyologisessa tutkimuksessa, mutta toisaalla (s. 221) mainitsee liivin erikoisen kieltojärjestelmän herättäneen huomiota jopa tyologien keskuudessa

sijaan pitää suomelle ja virolle yhteisten *käsi*-rakenteiden kehittymistä toisistaan erillisinä prosesseina.

Facing Finnic on tutkimusaiheiltaan, tyyliltään ja laadultaan monenkirjainen katsaus itämerensuomalaisiin kieliin, niiden nykyiseen tutkimukseen ja tulevan tutkimuksen haasteisiin. Ims. kieliin perehtymättömät lukijat on otettu huomioon melko hyvin; tällainen huomaavaisuushan on aika harvinaista suomen ja sen sukukielten tutkimusperinteessä. Erityisen ansiokasta on monissa artikkeleissa esitetty esimerkkien morfologinen analyysi, vaikka analysoinnin tarkkuusasteita ja typografisia konventioita on suunnilleen saman verran kuin niiden käyttäjiäkin. On kiintoisaa, että ims. kielten tutkimus on yhä vahvimmillaan äänne- ja muotohistoriaa selviteltäessä. Nuogrammaatikkojen järjestelmällisyydestä näkyy olevan se etu, että vanhoja äännehistorioita koskevat parannusehdotukset ja uusien, funktionaalisten näkökulmien tuoma hyöty voidaan esittää jokseenkin järjestelmällisesti. Itämerensuomalaisen syntaksin, semantiikan, pragmatiikan ja sosiolingvistiikan perusteellisempi tutkimus sen sijaan on vasta alullaan ja siksi hajanaisempaa. Mielenkiintoisia tutkimusaiheita ja vaihtoehtoisia lähestymistapoja näyttää riittävän moneen makuun.

JUSSI YLIKOSKI